

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 július Hónapló

Dalos György: Nem múltó múltak

Berlin, 2012. június 8.

Régi fotó terjed a Facebookon, talán az „Életünk emlékei” sorozatban. Valamikor 1988 végén vagy 1989 elején tömeg vonul a pesti utcán. Kart karba öltve haladnak, az első sor szélén állók transzparenst emelnek a magasba, rajta a felirat: „Sajtószabadságot!” Aligha lehetnek száznál többen, de elszántan, vidáman és fiatalon mennek szembe valamivel vagy valakikkel. Sok az ismerős arc: Tamás Gáspár Miklós, Könczöl Csaba, Sulyok Miklós, Papp Éva, Várady Szabolcs... Ott vonul nemzedékünk, félelem nélkül, hittel és demokráciaakarással. A képről nem lehet kivenni, mely évszakban zajlik a megmozdulás, ám a résztvevők külleme mutatis mutandis a márciusi ifjúságot idézi. Ők hirdették ilyen, már-már gyermeki naivitással: „Kívánjuk a sajtó szabadságát, a cenzúra eltörlését!” Máig sem értem, honnan sejtették előre a Pilvax ifjai, hogy a két dolog nem ugyanazt jelenti? Vagyis hogy cenzori olló nélkül, például manipulált pályázatokkal is tönkre lehet tenni a rebellis médiumot.

Mindegy: mennek. Arcukra van írva, hogy övük a holnap, csak azt nem tudják még, mit hoz a következő húsz-egynéhány esztendő: hajléktalanságot, munkanélküliséget, taxissztrájkot, Tocsik-affért, hideg polgárháborút, nyílt színi zsidózást, Magyar Gárdát, Tatárszentgyörgyöt, Jobbikot, Wass Albert-kultuszt, fülkeforradalmat, „gazdasági szabadságharcot”, Kurucinfót és persze cenzúrárt, ravaszabbat, mint a metternichi volt, kulturális rombolást, „filozófuspert”... Ne is soroljuk tovább. A Facebook-kép láttán először a régi vicc jutott eszembe, amelyben két szenilis bolsevik emlékezik a Téli Palota ostromára, és az egyik megkérdezi a másikat: „Te mondd, és lett abból a dologból valami?” Most könnyőreletesebb a hangulatom, és inkább az édesbús slágert idézném a történelmi csoportkép alá: „Egyszer szépek voltunk együtt, talán újra kezdhethénk.” Nos, újra aligha kezdhethénk, de az is biztos, hogy folytatni sem lehet úgy, ahogy eddig volt.

Már a jó hírek sem igazán jók, hát még a rosszak! Előbbiekre eklatáns példa a „filozófusügy” lezárása. Mint tudjuk, a 2011 elején indított eljárást „bűncselekmény hiányában” szüntették meg. Aki egy csöppnyit is hitt a józan észben, már akkor tudta, hogy a Magyar Nemzetnek „egy konkrét filozófuskör” elleni uszítása semmiféle jogi relevanciával nem bír. Amikor a derék rendőrök az Atlantisz Kiadónál bűnjelként lefoglalták a tíz Platón-kötetet, már a tetthelyből is sejthették, hogy ebben a nyomozásban nem teremnek számukra derricki vagy columbói babérok. Becsületükre legyen mondva, hogy ezt, ha nem is azonnal, de nyilvánosan elismerték. Csakhogy az elszámoltatási kormánybiztos még nem jutott el eddig a belátásig, és most jogorvoslatért fordul az ügyészséghez. Ahelyett, hogy kimondaná azt a mondatot, amely Brecht szerint egyetlen szájából sem hangzik hamisan: „Szégyellem magam.” Márpedig aki erre képtelen, és hatalom van a kezében, az mindig is képes és hajlamos lesz rá, hogy másokat ok nélkül megszégyenítsen.

A rossz hírekben sem mindig az a nyugtalanító, ami első látásra annak tűnik. Persze, hogy a Nyíró-hamvak titkos hurcolászása és ez az egész primitív nekrofilia meg a politikai zombik feltámasztása évtizedekre nevetségessé tehet bennünket a civilizált világ szemében. De engem jobban zavar, hogy a Nemzeti Alaptantervben egymás mellé kerülhet Wass Albert és Kertész Imre, Nyíró József és Szerb Antal. Egyébként éppen e két utóbbi ember egy történelmi pillanatra úgyszólván karnyújtásnyira volt egymástól: Nyíró mint az oroszok elől Sopronba menekült nyilas „országgyűlés” képviselője és Szerb mint a Sopron széli Balf táborlakója. Csakhogy Nyíró az amerikaiak laza náciitlanítása és Francisco Franco diktátor vendégszeretete jóvoltából a madridi falangista rádió munkatársaként ágyban s párnák közt halhatott meg, Szerb Antalt viszont 1945 januárjában egy nyilas keretlegény agyonverte. Miféle alaptanterv az, amelyben ez a két név megfér egymással, és miféle ország az, amelyben a bűnös és az áldozat ugyanazon irodalmi panteonban foglalhat helyet?

Különös érzés olyan könyvet olvasni, amely legalább részben önéletrajzunk is lehetne. Révai Gáborral életem sorsdöntő eseménye köt össze. A hatvanas években mindketten ahhoz a diákcsoporthoz tartoztunk, amely balról támadta a fennálló rendet, és ifjonti heveségében alternatív programot is kidolgozott a szocializmus építéséhez. Ennek 34. pontja kereken kimondta: „Nem titkoljuk, hogy célunk a revizionista köntösbe bújt burzsoá-bürokrata diktatúra erőszakos megdöntése.” Ez a kissé fűrészporízú mondat tette lehetővé a belügyi szervek számára, hogy nem izgatási, hanem összeesküvésit per kezdeményezzenek ellenünk. Igaz, az ítéletek viszonylag enyhére sikeredtek, mert akkoriban már – mint Anna Ahmatova mondaná – vegetáriánus idők jártak, ám a jogon kívüli következmények, egyetemekről való kitiltás, állásvesztés, publikációs tilalom tekintetében ezt a „maoista per” egyetlen szereplője sem vitte el szárazon.

Mindazonáltal Révai *Bemutkozásaim története* című művében az özszeesküvés csak epizód, egy különös, a mienkétől merőben eltérő pálya része. Kis csoportunkban ő volt az egyetlen magas funkcionáriusi családból származó gyerek, lévén édesapja nem más, mint Révai József, a KMP egyik alapítója és az ötvenes évek kulturális életének teljhatalmú irányítója. A közeli rokonság is zömmel a magyar munkásmozgalom krémjéből és azon belül a moszkvai kommunista emigrációból került ki. Ennek megfelelően Gábor gyermekkorra teljes védettségben, harmóniában és jólétben telt el még akkor is, amikor 1956 októbere után Révai József csillaga leáldozott, mi több, a félretett veteránt nem sokkal halála előtt nyilvánvalóan a moszkvai évekből származó irracionális félelmek gyötörték.

A Bemutkozásaim története azt beszéli el, miként vett búcsút a Fiú az Apa szellemétől és egyben saját fejlődésének balos szakaszától is. Teszi ezt egyszerre megértően és könyörtelenül, olyan arányérzékkel, amely első olvasásra stilisztikai bravúrnak is tűnhetne, ám legalább anynyira morális és szellemi teljesítmény. E megjegyzés korántsem a reklám helye akar lenni, mint ahogy magam sem szeretnék a recenzens szerepébe helyezkedni. Valójában ugyanis érintett vagyok a könyv egyik számomra megrendítő epizódjában. Mi több, kicsit meg is vagyok vesztegetve.

„Deklasszálódásom” nyarán Kardos György, a Magvető igazgatója nyúlt hónom alá. Szerződést kötött második verseskötetemre, előleget is fizetett, sőt a könyvet kiadói tervében árazva hirdette (28 forint lett volna). Közben fordításmunkákkal is ellátott, és általában igen barátságos, atyai hangon beszélt velem. Hasonlóan bánt a hasonló helyzetű Révaival, neki külső lektori megbízásokat adott. Utólag az a gyanúm, hogy ezt a fajta mecénaturát felsőbb megbízásra vállalta, hiszen például több ellenzéki írónak fizetett előlegeket, noha esze ágában sem volt megjelentetni évek óta a kiadónál poshadó kézírataikat.

„Kardos elvtárs – olvasom Gábor emlékezésében – nyilvánvalóan provokált. Több politikailag kényes művet kaptam meg lektorálásra. Az egyik (...) Dalos verseskötete volt. Őszintén szólva nekem nem tetszettek Dalos versei. (Az idő egyébként engem igazolt, hisz Dalos később a prózájával aratott – méltán – sikereket.) Egy szó, mint száz, lektori jelentésében Dalos verseit nem javasoltam kiadásra.” Nem sokkal később Haraszti, amikor összefutottak a Vörösmarty téren, keményen megróttá, amiért a politikai tiltáshoz szakmai érveket szolgáltatott a hatalomnak. Révai: „Le voltam forrázva. Harasztinak igaza volt. Én pedig egy életre megtanultam a leckét.”

Mit mondjak erre? Akkor nagyon meg voltam sértve. Kerültem Révait, de néhány év múlva egy szilveszterestén a Rudas László utcai „kommunában” összefutottunk. „Na, mi van, haragos Dalos?”, kérdezte. És úgy mosolygott hozzá, hogy lehetetlen volt tartani a haragot. Persze az is igaz, hogy akkor már én sem voltam elragadtatva ifjúkori verseimtől.

[Tetszik](#)

2 ember kedveli. Legyél te az első az ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Dalos György: Vulkánok és választások** Berlin, 2010. május 6. Eyjafjallajökull – alig tudom elképzelni, hogy...
2. **Dalos György: Gépi és kézi fordítások** Bécs–Berlin–Frankfurt, 2009. október 4. „Miklos Tamas Gaspar schützt Jobbikot”, olvasom...
3. **Dalos György: Reflexiók a melegedőből** Berlin, 2012. május 13. Ezt is megértük: Aggódik értünk a...
4. **Dalos György: Szvatopluk és vidéke** Dalos György Szvatopluk és vidéke Berlin, 2008. január 14....
5. **Dalos György: Szubkultúra** Dalos György Szubkultúra Berlin, 2008. február 9. Nincs mese:...

Cimkék: [Dalos György](#)